

Mokslinė konferencija „Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas“

Nendė Černiauskiene

*Lietuvos teisės universitetas
Ateities 20, LT-2057 Vilnius*

2002 m. lapkričio 15 d. Lietuvos teisės universitete vyko Valdymo teorijos katedros inicijuota ir organizuota mokslinė konferencija „Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas“

Konferencija sulaukė akademinės visuomenės ir, svarbiausia, valstybės tarnautojų dėmesio. Susirinkusiems dalyviams sveikinimo žodį tarė LTU Valstybinio valdymo fakulteto dekanas doc. K. Masiulis.

Konferencijoje pranešimus skaitė VRM sekretorius docentas Algirdas Astrauskas, Valdymo teorijos katedros vedėjas profesorius Stasys Puškorius, profesorius Adolfas Kaziliūnas, docentė Malvina Arimavičiūtė, asistentė Agota Giedrė Raišienė, Viešojo administravimo katedros docentas daktaras Regimantas Čiupaila, Politologijos katedros vedėjas profesorius Vygas Paulikas, Ekonomikos katedros docentas Gediminas Davulis.

„Lietuvai integruojantis į Europos administravimo erdvę be galo svarbu taip modernizuoti savo viešojo administravimo sistemą, kad ji atitiktų demokratinio decentralizuoto ir efektyvaus valdymo principus“ – tokia mintimi pranešimą „Vietos savivaldos problemos Lietuvoje“ pradėjo docentas A. Astrauskas. Pranešime aptarta dabar Lietuvoje egzistuojanti viešojo administravimo sistema bei vieta vietos savivaldos sistemoje. Buvo pateikti „tikrosios“, arba „realiosios“, vietos savivaldos požymiai, kuriais remiantis išskirtos potencialiai galimos aštuonios vietos savivaldos problemų grupės. Pranešėjas pateikė pagrindines Lietuvos savivaldybių problemas dabartiniu metu ir galimus jų sprendimo organizavimo būdus.

Docentas R. Čiupaila pranešime „Teisėto lūkesčio imperatyvas kaip viešosios savivaldybių politikos variklis“ atkreipė dėmesį, kad šalia įprastinių imperatyvų, lemiančių viešųjų institucijų sprendimus, t. y. politinės valios, privalomojo teisinio reglamentavimo etc., minėtinas dar vienas imperatyvas – teisinis tikrumas. Šis principas yra ypač svarbus verslo žmonėms, savo veiksmus, verslo planavimą grindžiantiems galiojančiais teisės aktais ir sprendimais. Jeigu nustatytoji tvarka pakeičiama, naujoji situacija gali iš esmės pa-

veikti verslo aplinką, todėl politikai, taip pat ir savivaldybių, priimdami sprendimus privalo atsižvelgti, kokią įtaką šie sprendimai padarys verslui. Verslininkai, kurie veikė remdamiesi ankstesnę tvarką nustatančiais teisės aktais, gali apeliuoti turėję teisėtų lūkesčių.

Profesorius S. Puškorius pranešime „Savivaldos institucijų veiksmingumo vertinimo teorinės problemos“ pabrėžė, kad, norint tinkamai įvertinti savivaldos institucijų veiklos veiksmingumą, būtina susitariti, kokiais kriterijais reikėtų vadovautis, siekiant šio tikslo. Buvo išnagrinėtos trys pagrindinės kriterijų rūšys: ekonomiškumas, efektyvumas ir veiksmingumas ir nurodyta jų hierarchinė tvarka. Diskutuota dėl šių kriterijų tarpusavio sąsajų. Pateiktas konkretus pavyzdys, kaip būtų galima detalizuoti kiekvieną iš šių kriterijų rūšių. Pabrėžta, kad šie kriterijai bus taikomi atliekant savivaldos institucijų veiklos auditą, todėl būtina juos plėtoti ir tikslinti.

Pranešime „Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas“ docentas G. Davulis nagrinėjo savivaldos institucijų ekonominio veiksmingumo didinimo prielaidas, iš jų, kaip pagrindinės, išskirtos vietinės valdžios savarankiškumo didinimas bei finansinių galimybių savivaldybių ekonominei veiklai plėtoti pakankamumas. Savivaldos savarankiškumo didinimo problema aktuali bei neatsiejama nuo demokratinų principų plėtros ir išsivysčiusiose Europos šalyse. Docentas pabrėžė, jog ekonominį savivaldos veiksmingumą gali mažinti pačių savivaldos institucijų darbuotojų nepakankamas ekonominis pasirengimas, o savivaldos savarankiškumas gali būti pagrįstai ribojamas dėl palyginti aukšto vietinio korupcijos lygio.

Docentė M. Arimavičiūtė pranešime „Savivaldos institucijų strateginio planavimo metodai ir valdymo rekomendacijos“ nemažai dėmesio skyrė savivaldos institucijų strateginiame planavime taikomiems procesiniams ir turinio metodams. Docentė teigė, kad strateginis planavimas yra ne vien strateginio plano rengimas. Tai strategijos rengimo ir įgyvendinimo procesas, susijęs su institucijų misija ir tikslais. Plačiau šis klausimas bus nagrinėjamas specialiaame straipsnyje „Savivaldos institucijų strateginio

planavimo metodai ir valdymo rekomendacijos“.

„Europos valstybėse ir visame civilizuotame pasaulyje per pastaruosius šimtmečius ir dešimtmečius buvo didinamos vietos valdžios galios tvarkyti vietos bendruomenių reikalus“ – savo pranešime „Sprendimų priėmimas vietos savivaldos institucijose“ konstatavo politologijos katedros vedėjas prof. V. Paulikas. Lietuvos vietos valdžios sprendimų priėmimo procesą bei priimtų sprendimų atitiktį vietos bendruomenių interesus lemia bei riboja vietos valdininkų bendruomenių reikalų neišmanymas. Ši reiškinį lemia Lietuvos aukštesnės pakopos savivaldybių dydis bei juose gyvenančių gyventojų skaičiai.

Pranešime „Vietos įstaigų projektinės orientacijos veiklos problemos“ Valdymo teorijos katedros profesorius A. Kaziliūnas nagrinėjo vietos institucijų projektinės orientacijos veiklos problemas, kurios ypač paaštrės Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, siekiant sėkmingai įsisavinti ES struktūrinių ir sanglaudos fondų investicijas regionų ekonominei ir socialinei plėtrai. Pranešime aptarti struktūrinių ir sanglaudos fondų principai, ypač atkreipiant dėmesį į partnerystės principą, kuris padeda efektyviau ir sparčiau spręsti problemas, įtraukti gerokai daugiau žmonių į projektų rengimą ir vykdymą.

Docentas K. Sasnauskas pranešime „Organizacijos strategijos formato ir turinio formavimo principai“ pabrėžė, kad strateginiam valdymui, kaip vienai iš svarbiausių vadybos žinių sistemos elementų, Lietuvoje nepagrįstai stokota dėmesio. Pastaraisiais metais padėtis keičiasi. Tačiau organizacijoms, rodančioms iniciatyvą ir ryžtą pradėti strateginį valdymą, daugiausia trukdo metodologinio pobūdžio problemos. Organizacijos blaškosi ieškodamos „savos“ metodologijos. Tai būdinga viešojo administravimo srityje. Čia dažnai ignoruojama metodologinė verslo patirtis. Sisteminiis požiūris leidžia apibendrintai pažvelgti į organizacijų (plačiąja šios sąvokos prasme) strategijos formavimo procesą. Taip pat atsiranda sąlygos kiekvienai organizacijai pakankamai konstruktyviai ir vaizdžiai nustatyti strategijos, kaip plano, kaip vizijos, imonentinius (nekintamus) požymius bei ypatumus.

Derybos ir mediacijos tarp suinteresuotų šalių viešajame sektoriuje palengvina ginčytinų problemų sprendimą, teikia sprendimų priėmimui daugiau pagrįstumo, įtvirtina socialinio dialogo kultūrą visuomenėje, skatina interesų grupių dalyvavimą ir saviraišką, – teigė profesorius J. Lakis savo pranešime „Derybų ir mediacijos problemos viešajame sektoriuje“. Iš viešojo gyvenimo praktiškai išnyko socialinio teisingumo sąvoka. Nusistovėjusių socialinių sąveikų ir įtakų vienpusiškumą kol kas menkai keičia įstatymai, kurie numato socialinių partnerių bendradarbiavimą ir jų interesų derinimą ginčytiniais atvejais. Darbo ginčų nagrinėjimo, kolektyvinių ginčų reguliavimo ir kai kurių kitų įstatymų, Vyriausybės programos nuostatos dėl piliečių aptarnavimo palengvinimo, suformuluotos remiantis ES viešojo sektoriaus standartais, kol kas neveikia arba yra nepakankamos.

Daugiausia diskusijų sukėlė Valdymo teorijos katedros asistentės A. G. Raišienės pranešimas „Vietos savivaldos ir valstybės administravimo sąveikos ypatumai“. Pranešime nagrinėtos vietos savivaldos ir valstybės administravimo sąveikos problemos: vietos savivaldos suvaržymai, apskričių vaidmuo valstybės administravimo kontekste, savivaldos ir regioninės politikos santykis. Taip pat diskutuoti klausimai: ar pasiteisina beatodairiškas užsienio „sėkmės“ modelių taikymas mūsų valstybės valdyme, ar gali būti įgyvendinta visiška savivaldos decentralizacija, kai valstybės sąranga nėra federacinė. Remdamasi LTU organizuotuose susitikimuose su savivaldos atstovais padarytais pranešimais bei regionų, apskrities ir vietos savivaldos įstatymais, autorė teigė, kad įstatymuose numatyti vietos savivaldos ir apskričių bendradarbiavimo ir komunikacijos procesai yra iškreipti ir neefektyvūs, o savivaldybės su regionais yra susietos tiesioginiais pavaldumo ryšiais, nors regioninę politiką pagal minėtus įstatymus vykdo apskritys.

Pranešimo pabaigoje pateikti siūlymai bei diskutuota dėl vietos savivaldos ir valstybės administravimo sistemos sąveikos problemų.

Renginį padėjo organizuoti LTU V. A. Graičiūno studentų mokslinis būrelis.

Padarytas konferencijos audioįrašas.

Nendrė Černiauskienė – Lietuvos teisės universiteto Viešojo administravimo katedros asistentė.

Telefonas +370 5 2714529.

Elektroninis paštas vtk@ltu.lt

Apžvalga įteikta redakcijai 2002 m. gruodžio 5 d.